

govorimo slovenski!“ Ove besede so bile tako tehtne, da so celó g. Rudlna pobile in mu usta zaprle, le nekaj malega je zoper nasvet mrmral in naposled rekel: „za (slovensko) ljudstvo je boljše, če se nči v Avstriji obstoječega kulturnega jezika“ t. j. nemškega (in magjarskega?). Ker je vitezu Berksu še g. Pařhuber, predsednikov namestnik, pritrđil, bil je nasvet sprejet, in za slovenske kmete se bo priskrbel potni učitelj, slovenščine popolnem zmožen. Služba takega učitelja bila je do 6. maja t. l. razpisana; plača znaša 1500 fl. Poštenemu, pravicoljubnemu Nemcu vitezu Berksu pa gre res javno priznanje in zahvala za njegovo možko in prav avstrijskano obnašanje. Brž ko bo v Avstriji obveljala beseda vsem narodom pravičnih mož, preneha cesarstvu nevarno razdraženje, srd in borba med njimi. Zaželjeni mir med narodi je le na podlagi stroge, mednarodne pravice mogoč! G. Rudlnu, ki v „slovenskem okraju“ živeč slovenske besede ne trpi in za „kulturni jezik“ gori, pa bi svetovali, da pobere hitrejši ko mogoče šila in kopita ter se preseli v okraj, kder bodo na njegova „germanska“ ušesa udarjali edino le blagozvučni glasovi „kulturnega jezika“ n. pr. „wos gai'st m'r fr main schiesprigl“ ali: „d'E Soaten is e oa, iez is s'A á oa“, ali „hai ond strue hon i gmue“. Krempel: Dogodivšina Štajerske zemlje str. 236.

Gospodarske stvari.

Zlata ruda pri kmetih.

Grad Blansko na Moravskem je last grofa Hugona Solm-Reiferscheida. Ta veliki posestnik ima ondi tudi več fabrik, kder dobiva 1000—1200 delavcev vedno dovolj dela in zaslužka. Za te delavce je priredil takih stranišč z podstavljenimi sodiči, da se vsi jihovi telesni izločki zamorejo brez velikih sitnob na gnojišče odpravljati. To gnojišče je toliko, da se nanj razgrne gnoj od 40 krav mlekarie, 20 volov, 8 konj, nekoliko svinj, kokoši in gosek. Na gnoj se potem razgrnejo človeški izločki iz gori omenjenih stranišč ter se cela plast hitro pokrije z gipsom, ali pepelom, žaginjem in zemljo, da se nepovoljni smrad takoj zaduši. Ves kup se potem večkrat z gnojnico poškropi in premeče in tako pridela veliko najboljšega gnoja. Grof Reifferscheid ima daleč okrog najlepše njive, kder vse čudovito bujno raste in obilno obrodi. Mogoče da nam tukaj marsikdo tiho ugovarja misleč: dobro, tako zamorejo bogati grofje in veliki posestniki delati, ali kaj hočemo tukaj ubogi kmetje in mali posestniki storiti? No, nič druga, kakor isto, vendar v manjših razmerah. Tudi najmanjši posestnik zamore, če le hoče, telesne izločke svoje rodbine zbirati in na gnojišče spravljati, ga z zemljo pokrivati in tako hlevni gnoj množiti in boljšati. Sicer je res, da zlato iz te kmetijske rude loviti občutljivemu nosu ni prijetno delo. Toda pri-

vaditi se temu človek tudi nekoliko zamore in delo ne traja dolgo, posebno če se poslužuje sodičev namesto straniščnih jam, kar je iz mnogo razlogov priporočanja vredno. Polni sodič se vzame iz stranišča, nad gnojiščem izprazni in zopet na prejšnjem mestu postavi. Smrad se mnogo zmanjša, ako se na dno praznega sodiča vsiplje nekoliko gipsa. Na gnojišču se pa izločki lepo enakomerno čez ves gnoj razgrnejo, vrhka se natrosi pepela, žaginja, smetja, gipsa, prsti, sploh vsega, kar je za napravo komposta ali mešanega gnoja porabno. Na ta način se pripravi in priskrbi njivam, vrtom in vinogradom takega gnoja, da ga ne bo noben posestnik opuščal pridelovati, kateri je le en samkrat to poskusil. Posestniki blizu mest, trgov, kosarn, šol itd. imajo priliko zastonj ali vsaj le za male stroške neizmerno veliko dobička za svoja izpita zemljišča pridobiti! Eden izmed rimskih cesarjev je nekđaj tudi stranišča v Rimu obdačil; to se je pa celó njegovemu sina močno zamerilo; toda oče je vzel iz žepa zlat, ga sinu pod nos držal rekoč: ali ti ovi zlat tudi smrdi? Porabljenje človeških izločkov za pognojevanje njiv in vinogradov ni prijetno delo, ali koristno je in hasnovito močno. Naj se nam torej ne vnoža iz takih zlatih rud zajemati!

Zakaj so detelje dostikrat tako slabe.

II. Druga napaka, ki lepo in bujno rast deteljišč dostikrat ovira, je prepozna posejatev. Če se detelja v ozimino seje, se sme to zgoditi brž ko je sneg skopnel in se sme na njivo stopiti. Seme najde dosti vlage, mlade rastlinice najdejo dosti zavetja za močno razraščeno ozimino. Kaljenje in rast je detelji zagotovljena. Vedno bolj toraj opuščajo posejatev detelje v jarino in jo rajši v ozimino sejejo in sicer v rž — rž je primernejša od pšenice — detelja se tudi pod ržo premočno ne obraste, ko pa je ozimina požeta in pospravljena, se popravi, močno obraste in še tisto leto sredujo košnjo da. Tudi sejavni kolobar postane z tem dosti bolj živaben in gibljiv, kakor pa če se drži pravila, da mora detelja v jarino priti. Ako potem po 2letni rasti detelji jarina sledi, ima kmetovavec jedno košnjo in obilno jesensko pašo, kakor pa, če ozimina detelji sledi. Kar se posejatev v jarino tiče, mora se seme jarega žita prej posejati, da more toto žito, ko je že nekaj se obraslo, mladi detelji zavetje biti. Vlage ima njiva dosti, žito se prej požanje in detelja se še tisto jesen kositi da. Popasti pa mlado deteljo ne kaže, ker živina na paši še bolj slabo deteljo preveč potepta. Če je pa lega bolj suha in tudi vreme suho tako se deteljno seme z žitom vred poseje, če pa je vreme mokro, se z deteljo sme počakati, dokler da žito ozeleni in more mlado deteljo varovati, vendar pa tudi detelja zavetnega žita v rasti ne prehiti, ali da se sploh prebujno pod žitom ne razvija. Nekaj mokrote je vselej boljše, ko prevelika suša. Naj se toraj na čas posejatev posebno skrbno in pazno

gleda in naj se posejatev ne odlaga na dolgo klop. Marsikteri kmetovavec je žito že posejal, deteljnegu semena pa še nima doma. Kolikor prej se detelja prime in požene, toliko boljše je, kolikor počasneje, toliko več semena je šlo v zgubo in toliko bolj redka je potem deteljna rast. Dokler je še med zavetnim sadežem prst videti, more deteljno seme med njim na zemljo pasti in dotle se še sme deteljno seme zavetnemu žitu, kakor pravijo na glavo posejati, seveda le, če je zemlja dosti vlažna; pozneje ga dosti med listjem obvisi. Pravilo pa je, da se detelja boljše prej, ko prekesno seje. Rana setev daje obilno žetev. Kdor pa deteljo prepozno seje, bode se prej ko ne pri kositvi kesal.

3. Tretja napaka je krivo in napačno spravljjanje deteljnegu semena pod zemljo in pomanjkljiva izbiričnost pri izbiri zavetnegu sadeža. Pravi se sicer: detelja se tal prijema, to je resnica, ki nas uči deteljno seme tako plitvo, ko mogoče ali celo ne pod zemljo spraviti. Le v subih legah kaže ga povlačiti, ali zavaljati; na mokrih njivah je zadosti, seme na njivo posejati, ko je drugo žito že vsejano in pospravljeno. Ko bi zemljo po pričakanem dežju skorja prevlekla vsled nagle in hude vročine, je dobro žito in posejano deteljno seme rahlo z brauo povleči. To bode obema rastlinoma na korist. Skrbeti pa je, da se prenaglo in na enkrat na zeleno klajo ne prestopi. Treba je posebno sprva še vedno nekaj suhe klaje primešavati, da se živina tako polagoma zelenega privadi in ne zboli.

Kako preslico na travnikih pokončati. Preslica, tudi konjski rep ali hvašč (Equisetum arvense) imenovan, travniški plevel se da le težko pregnati, kjer se je enkrat zaredil. Zareja se pa najbolj tam, kjer je zemlja sploh ali vsaj v svojih spodnjih plasteh močvirnata. Preslica zareja korenine v veliki globočini včasih šest metrov globoko pod površino in se tam v več postranskih korenin razkošati. Pokončati se more toraj le tedaj, če se ji živelj, za katerega je prav za prav rekel bi vstvarjena, namreč v zemlji stoječa voda, vzame. Po drenaži se sicer dajo močvirnata zemljišča usušiti, vendar je globokim koreninam tudi z tem sredstvom včasih težko do živega priti. Predno se toraj k odvodnjenju prestopi, je treba prej preiskati, iz ktere globočine preslica prihaja, da se ve, kako globoko se morajo odvodivne cevi položiti, da pridejo pod preslične korenine, ki se potem usuše. V posušeni zemlji se preslica pomanjša, vendar pa se mora travnik še prav močno pognojiti in tako rast dobrih travnih rastlin pospešiti. Močna rast dobrih travnih rastlin manjša in duši preslico. Ker korenine preslične globočeje leže, kakor korenine drugih trav, jim gnoj malo ali celo nič ne koristi, med tem ko pri bujnejši rasti dobre trave preslica zaostane. Tako dobi seno več odstotkov dobre trave, pa v razmeri manj

odstotkov preslice, kar seno potem tudi manj škodljivo naredi. Vendar pa je dobro tako seno, v katerem je še kaj preslice, rajši konjem, ko mlečnim kravam pokladati. Tudi ovce ga smejo jesti.

Gospodarske in tržne novosti. Zimine in jarine kažejo dobro po celi Avstriji kakor tudi sploh po vsej Evropi: deteljišča in travniki obetajo obilo najlepše krme, sadunosno drevje in hmel je krasno cvetelo, in hladno vreme, ki je nekoliko potegnilo, je mnogo škodljivega mrčesja pokončalo tako, da bo obilo črešenj, jabelk, hrušek in hmelovega sadu. Slive so polne, a mnogo slivovega drevja se je posušilo. Vinogradi lepo kažejo povsod, če izvzamemo južno Tirolsko, kder je mnogo trsja nemila zima pokončala. Vsled ugodnega stanja novih pridelkov se ni čuditi, ako zrniska itd. cena vedno bolj leze nazaj; vendar veliko bolj ne bo pala, ker so ljudje svoje zaloge starega zrnja itd. že precej razprodali. Posušene slive (češplje) so drage, 25—31 fl. novi cent. Seno velja v Mariboru čez 3 fl. meterski ali novi cent. Govedina se je podražala, teletina je pa boljši kup, jagneta veljajo po 6—12 fl. par. Vино lanjsko sedaj 2. ali 3krat pretakajo in cena se bo odločila na slabše ali boljše brž, ko bo razvidno, kako bo letos vinska trta ocvetela in točam všla. Mraza se njej menda ni bati več. Kabrnkov se povsod veliko nalega. Okoli Maribora smo imeli točo brez znatne škode, huje je baje bilo v Makolski fari in sploh okoli Slov. Bistrice (? !).

Izvrstno knjigo za izobražene vinogradarje izdal je v nemškem jeziku mariborske vinorejske šole ravnatelj, g. Hermann Göthe. Naslov se glasi: Handbuch der Ampelographie. Beschreibung der bis jetzt bekannten Traubensorten Europas u. Amerikas mit genauer Angabe ihrer Merkmale, Synonymen, Culturbedingungen, Verwendungsart etc. Ein sicherer Leitfaden für Bestimmung und Auswahl der Rebsorten. Verlag Leykam in Graz. Preis 4 fl. 50 kr.

Sejmovi. 27. maja Arvež, Cmurek, Rogatec; 29. maja Konjice, sv. Lovrenc v Slov. goric. 31. maja Ročica.

Dopisi.

Iz Celja. (Tukajšnja hranilnica) je objavila svoj račun od l. 1877. Iz njega poizvemo, da je lani 2582 ljudi vložilo 438.104 fl., a 3711 izvzelo 584.031 gld. Posojila na posestva so se dovolila samo 13 ljudem ali strankam v znesku 121.077 fl. Na menjice je hranilnica 1362 strankam posodila 681.814 fl., med tem ko se je na 1457 menjic izposojeni denar v znesku 742.146 fl. zavodu zopet vrnil. V blagajnici je koncem leta 1877. bilo gotovine 32.961 fl. 96¹/₂ kr. Reservni